

Transevropska platforma razmjene u oblasti historije i sjećanja

**9. godišnje studijsko putovanje i radionica,
Albanija, 22. – 28./29.09.2019.**

**“Izvaditi prošlost iz bunkera:
Kako se Albanija suočava sa svojom (komunističkom) prošlošću?”**

Organizatori:

Crossborder factory, Inicijativa mladih za ljudska prava BiH,
Francusko-njemački ured za mlade, Forum ZFD Bosne i Hercegovine,
Historijski muzej Bosne i Hercegovine

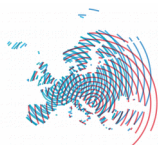
U suradnji s organizacijama:

Kulturno naslijeđe bez granica Albanija, Regionalni ured za suradnju mladih,
Institut za demokraciju, medije i kulturu, Kuća lišća – Muzej tajne službe, Udruženje Pravda
& Mir, Centar za povijesna i antropološka istraživanja, Muzej novije povijesti Slovenije

Uz podršku:

CCFD-Terre Solidaire, Francusko-njemačkog ureda za mlade,
Regionalnog ureda za suradnju mladih, Foruma ZFD Bosne i Hercegovine,
Ambasade Francuske u Albaniji i Ambasade Njemačke u Albaniji

crossborder
factory

OFAJ
DFJW

MUZEJ NOVEJŠE
ZGODOVINE SLOVENIJE

9. godišnje studijsko putovanje i radionicu, Albanija, 22. - 28/29.09.2019.

“Izvaditi prošlost iz bunkera:

Kako se Albanija suočava sa svojom (komunističkom) prošlošću?”

1. Opšte informacije:
2. Ciljna grupa
3. Ciljevi studijskog putovanja i radionice 2019. u Albaniji
4. Program
5. Praktične informacije

1. Opšte informacije:

Platforma za transevropsku razmjenu u oblasti historije i sjećanja “Memory Lab” povezuje organizacije, institucije i pojedince iz Jugoistočne Europe i zapadne/centralne Europe, koje su aktivne u području memorijalizacije i obrazovanja o teškoj prošlosti (ratovima, masovnim zločinima, diktaturama)¹. Ciljevi ove inicijative su produbljivanje zajedničkog znanja, razmjena iskustava, izgradnja kapaciteta, te ostvarivanje kontakata i zajedničkih projekata. Njezin općeniti cilj je osnaživanje konstruktivnih pristupa suočavanju s prošlošću kao dijela građanskog obrazovanja i izgradnje demokracije, doprinos suradnji i razumijevanju procesa u Jugoistočnoj Europi i Europi općenito te integracija Zapadnog Balkana u zajedničko europsko civilno društvo i prostor zajedničkog sjećanja. Projekat je pokrenut pod nazivom “Suočavanje sa teškom prošlošću na području Zapadnog Balkana i Zapadne i Centralne Evrope” u junu 2010.godine održavanjem prvog seminara u Sarajevu; od tada je organizirano još sedam godišnjih radionica/studijskih putovanja: u Prijedoru, Jasenovcu i Vukovaru (2011.), Parizu, Péronnu i Oradouru (2012.), Berlinu, Frankfurtu na Odri i Ravensbrücku (2013.), Prištini, Skopju i Tetovu (2014.), Bruxellesu, Dinantu i Ypresi (2015.), Beogradu, Novom Sadu i Kragujevcu (2016.) te Madridu, Barceloni, La Jonqueri i Rivesaltesu (2017.). U ovom je razdoblju ostvareno više od 50 bilateralnih i višelateralnih aktivnosti, organiziranih od strane partnerskih organizacija koje su se upoznale kroz *Memory Lab* platformu.

U 2019. godini, godišnje studijsko putovanje i radionica održat će se u Albaniji i bit će posvećeni istraživanju i diskusiji o povijesti Albanije u 20. stoljeću, a posebno će se baviti periodom komunističke diktature Envera Hodže i suočavanjem s njegovim naslijeđem. Albanija je odabrana za ovogodišnje studijsko putovanje i radionicu prvenstveno iz dva razloga:

- Albanija pripada Zapadnom Balkanu, ali kako nije dio post-jugoslavenskog područja, do sada nije bila u fokusu stručnjaka koji se bave područjem povijesnog sjećanja. Ovo se također odnosi i na *Memory Lab* koji je svoj rad, kada je u pitanju područje jugo-istočne Europe, do sada fokusirao na post-jugoslavenski prostor. Program u Albaniji omogućit će sudionicima iz različitih dijelova Europe da otkriju i istražuju albansku povijest i kulturu sjećanja, ali će uključiti i sudionike iz Albanije u *Memory Lab* platformu i u razvijanje budućih zajedničkih aktivnosti.

- Istraživanje albanske novije povijesti i trenutne kulture sjećanja posebno je zanimljivo iz dva razloga: s jedne strane, zbog posebnosti albanske komunističke prošlosti unutar prostora jugoistočne i istočne Europe, čime se otvara pitanje njezine posebnosti ili neposebnosti u

¹ Za više informacija posjetite našu web stranicu : www.memorylab-europe.eu

usporedbi s ostalim komunističkim režimima. S druge strane, zbog toga što je, nakon tranzicije u demokraciju, komunistička prošlost dugo vremena ostala izvan kritičkog promišljanja, dok je u zadnjih nekoliko godina pokrenuto nekoliko inicijativa kojima se nastoji promijeniti ovakva situacija kako bi se kritički preispitala komunistička prošlost i kako bi se preispitali dominantni postupci šutnje, nostalgije ili minimizacija počinjenih zločina. Tko su akteri u području suočavanja s komunističkom prošlošću i s kojim izazovima su oni suočeni? Kako bi se trebalo postupiti prema mjestima koja su postala simboli komunističkog vremena? Na koji način se o prošlosti treba odnositi u razgovoru s mladima? U kontekstu stotina tisuća bunkera koji su izgrađeni širom Albanije za vrijeme komunističkog perioda i koji su postali jedan od simbola tog perioda, možemo se zapitati: na koji način i pod kojim uvjetima je moguće izvaditi prošlost iz bunkera?

Program 9. *Memory Lab* studijskog putovanja i radionice uključivat će posjete mjestima sjećanja, prezentacije i diskusije sa stručnjacima i svjedocima vremena te radne grupe između sudionika. Glavna lokacija bit će Tirana, ali će program uključivati i posjete drugim gradovima. Prvi dan programa bit će posvećen uvodu u albansku povijest 20. stoljeća, drugi dan suočavanju s komunističkim periodom, a treći dan ćemo posjetiti dva mjesta izvan Tirane koja su povezana s razdobljem komunizma: bivši zatvor u Spacu, koji je danas napušten, te mjesta sjećanja u Shkodru, glavnom gardu sjeverne Albanije. Četvrti dan ćemo se baviti pitanjem što učiniti s bivšim, napuštenim zatvorom u Spacu te ćemo imati mogućnost razmisliti o budućim zajedničkim aktivnostima među *Memory Lab* članovima. Poslijepodne ćemo posjetiti grad Kruju u blizini Tirane, gdje ćemo istražiti ulogu Skenderbega kao albanskog nacionalnog heroja u komunističkom razdoblju i danas. Zadnji dan ćemo staviti u širi kontekst sve što smo vidjeli prethodnih dana: koje su sličnosti i razlike između komunističkog perioda u Albaniji i drugih komunističkih režima u Europi s jedne strane, te koje su sličnosti i razlike u načinima suočavanja s ovim dijelom povijesti u Europi, s druge strane? Na kraju ćemo prezentirati i raspravljati, na javnom događaju, glavne nalaze, zaključke i pitanja sa studijskog putovanja i radionice.

Za idući dan, 28.09.2019., planiran je dodatan događaj za one koji su se registrirali, a koji uključuje posjet Gjirokastri u južnoj Albaniji, čiju je gradsku jezgru UNESCO 2005. godine proglasio mjestom svjetske baštine i gdje ćemo imati prilike istražiti ulogu ovog grada u albanskoj povijesti, uključujući i komunistički period.

Program ovog putovanja pripremljen je na temelju pripremljene posjete koja se održala od 29.10.2018. do 03.11.2018. u Tirani i na kojoj je sudjelovalo nekoliko *Memory Lab* članova (vidi na <http://www.memorylab-europe.eu/upcomin/albania-and-it-s-place-in-international-memory-work>).

2. Ciljana grupa

40 predstavnika memorijalnih centara, historijskih muzeja, NVO-a i drugih organizacija/ inicijativa/ pojedinaca s prostora Jugoistočne Europe s jedne strane, i Zapadne i Centralne Europe s druge strane, koji konkretno i praktično djeluju u oblasti suočavanja sa prošlošću (ratovi i diktature u Europi tokom 20. vijeka), naročito onom vezanom za mjesta sjećanja i oblast obrazovanja.

Učesnici su odabrani putem otvorenog poziva koji je objavljen u martu 2019.

Učesnici su odabrani na osnovu sljedećih kriterija:

a) Opšti kriteriji za formiranje grupe:

- Praktičari koji rade u oblasti historije i sjećanja u Evropi, posebno memorijala, muzeja, i organizacija civilnog društva

- Sastav grupe čini oko 2/3 'starih' učesnika (koji su učestvovali na jednom ili više prethodnih godišnjih putovanja /radionica *Memory Lab-a*) i oko 1/3 'novih' učesnika
- raznolikost po pitanju zastupljenih zemalja, područja profesionalnog rada (muzeji, NVO-i, ...) i rodne zastupljenosti

b) Individualni kriteriji za učesnike:

- Konkretna/praktična veza s radom u oblasti sjećanja
- Za 'stare' učesnike: osobna predanost *Memory Lab-u*, posebno organizacija zajedničkih aktivnosti sa drugim saradnicima *Memory Lab-a* i korist za vlastiti rad
- Za 'nove' učesnike: potencijalna buduća predanost *Memory Lab-u* i potencijalna korist za vlastiti rad.

3. Ciljevi studijskog putovanja i radionice 2019. u Albaniji:

- Istražiti i raspravljati o povijesti Albanije u 20. stoljeću, posebno o komunističkom periodu (1946. – 1991.)
- Istražiti i raspravljati o tome kako se albansko društvo suočava sa svojom komunističkom prošlošću, od tranzicije u demokraciju 1990-ih godina do danas, s posebnim fokusom na mjesta sjećanja i područje obrazovanja
- Usporediti i spojiti iskustva iz Albanije s politikama sjećanja i radom na sjećanju u drugim dijelovima Europe, te posebno s pitanjem kako se odnosimo prema komunističkoj prošlosti u različitim europskim društvima
- Produbiti kontakte i suradnju te pružiti prostor za rad na konkretnim temama od zajedničkog interesa među sudionicima *Memory Lab* platforme

4. Program:

Nedjelja, 22.09.2019.:

Dolazak sudionika u Tiranu

Mjesto rada / smještaja: hotel Tirana International, <https://www.tiranainternational.com/>

20h: Neformalna večera dobrodošlice u hotelu Tirana International

Ponedjeljak, 23.09.2019.:

7.00-8.45: Doručak

9.00 -10.30: Uvod i upoznavanje sudionika/interaktivna vježba

10.30 - 10.45: Pauza za kavu

10.45 - 12.15: Info-market s prisutnim organizacijama

12.30: Ručak

14.00 - 15.15: Pregled povijesti Albanije u 20. stoljeću. Predavanje i diskusija, s Enriketom Pandlejmoni, historičarkom / *Centar za povijesna i antropološka istraživanja*

15.45 - 17.45: Posjet *Muzeju albanske nacionalne povijesti*, s Lediom Xhoxhiem, historičarem i muzeologom, nakon čega slijedi diskusija s Dorianom Kociem, direktorom muzeja

18.30 : Neformalna šetnja kroz gradsko središte do različitih mjesta sjećanja

20.00: Večera u restoranu “Vila Ferdinand” (Ruga Nikolla Tupe nr 1)

Utorak, 24.09.2019.:

7.00-8.45: Doručak

9.00 – 9.30: Refleksija o prethodnom danu

10.00-12.30: Posjet *Kući lišća – Muzeju tajne službe*, nakon čega slijedi sastanak sa svjedokom vremena Uranom Kostreciem i diskusija o obrazovnim aktivnostima Muzeja, s Etlevom Demollari, direktoricom muzeja

12.45: Ručak

14.15-15.45: Suočavanje s komunističkom prošlošću u Albaniji: Uloga državnih vlasti, civilnog društva i međunarodne zajednice. Panel diskusija s Ardianom Topi, *Tijela za informiranje o dokumentima bivše državne sigurnosne službe*; Jonilom Godole, direktoricom *Instituta za demokraciju, medije i kulturu (IDMC)* i Claudiom Vollmer, šeficom *Odjela za demokratizaciju misije OSCE-a u Albaniji*

15.45-16.00: Pauza za kavu

16.00-17.15: Aktivnosti s mladima o komunističkoj prošlosti u Albaniji: Prezentacija Matilde Karcanaj, programske koordinatorice IDMC-a, i diskusija.

17.20-18.00: Refleksija o danu

19.00: Prijem u organizaciji francuske i njemačke ambasade u Albaniji, s ambasadorom Peterom Zingrafom i ambasadoricom Christinom Vasak, u rezidenciji njemačkog ambasadora (Rruga Skenderbej 8)

Srijeda, 25.09.2019.:

7.00-7.45: Doručak

8.00: Vožnja autobusom do Spaça

10.00 – 12.30: Posjet bivšem komunističkom zatvoru u Spaçu, s Zenelom Dranguom, bivšim političkim zatvorenikom, nakon čega slijedi prezentacija prijedloga za memorijalizaciju Spaça “Otključavanje dijaloga & djelovanje. Koncept za zatvor Spaç” koju će održati Mirian Bllaci (*Kulturno naslijeđe bez granica Albanija / CHwB*).

12.30: Vožnja do Shkodre

15.00 -17.00: Shkodra za vrijeme komunističkog perioda i za vrijeme tranzicije: Posjet Muzeju *Kuća svjedočenja i sjećanja*, nakon čega slijedi diskusija s Pjerinom Mirditom, direktorom muzeja, i Luigiem Milajom, predsjednikom Udruženja *Pravda & Mir*

17.00-18h30: Paralelne aktivnosti:

- Šetnja središtem grada po mjestima sjećanja vezanima uz komunističku prošlost, s *Go2 – Organizacijom za održivo urbano planiranje*

- Posjet dvorcu Rozafa s *Regionalnim uredom za kulturno naslijeđe*

- Individualno istraživanje grada

19.00: Večera u restoranu “Zum Rappen” u Shkodri

21.00: Vožnja natrag u Tiranu

Četvrtak, 26.9.2019.:

7.00-8.45: Doručak

9.00 - 9.30: Refleksija o prethodnom danu

9.30 -10.45: Što učiniti s bivšim zatvorom Spac? Diskusija o projektu “Otključavanje dijaloga & djelovanje. Koncept za zatvor Spac” kojeg provodi *Kulturno naslijeđe bez granica Albanija (CHwB)*.

10.45-11.00: Pauza za kavu

11.00-12.30: Diskusija i rad na mogućim budućim aktivnostima između Memory Lab partnera

12.45: Ručak

13.45: Vožnja do Kruje

15.00-17.30: Posjet Muzeju Skenderbega u Kruji, nakon kojeg će slijediti prezentacija i diskusija o važnosti Skenderbega za albanske historijske narrative za vrijeme komunističkog perioda i danas, s Armandom Kodra-Hysa, antropologinjom / *Centar za povijesna i antropološka istraživanja*

18.00: Povratak u Tiranu
Slobodna večer

Petak 27.09.2019.:

7.00-8.45: Doručak

9.00-9.30: Refleksija o prethodnom danu

9.30-10.30: Sastanak i diskusija s ministricom kulture, Elvaom Margariti, o trenutnim i planiranim aktivnostima vlade u području politika sjećanja u Albaniji

10.30-10.45: Pauza za kavu

10.45-12.45: Rad u grupama:

- Jedinstven slučaj? Sličnosti i razlike između komunističkog perioda u Albaniji i u ostalim europskim zemljama

- Ništa osim zločina? Suočavanje s komunističkom prošlošću u Albaniji u usporedbi s drugim europskim zemljama.

13.00: Ručak

15.00-16.30: Završni događaj, otvoren za javnost: Prezentacija nalaza, zaključaka i pitanja na kraju *Memory Lab* studijskog putovanja i radionice u Albaniji. Moguće teme:

- Što bi trebalo uzeti u obzir kod planiranja zajedničkih aktivnosti koje se bave komunističkom prošlošću?

- Prijedlozi za budućnost bivšeg zatvora u Spacu

- Kako raditi na temama komunističke prošlosti s mladima iz regije?

16.30-17.15: Prijem nakon završnog događaja

17.15-18.15: Evaluacija *Memory Lab* 2019 studijskog putovanja i radionice

20.00: Završna večera u restoranu "Villa Vechai" (Rr. Q. Srafa Nr. 262)

Subota, 28.09.2019.:

Doručak i odlazak učesnika koji se nisu prijavili za dodatno putovanje u Gjirokastru

Dodatan program:

7.00-7.30: Doručak

7.45: Vožnja autobusom do Gjirokastru

13.00: Prijava u hotel u Gjirokastru i ručak

15.00: Posjet dvorcu, starom bazaar i kući Skendulli: istraživanje uloge Gjirokastru u albanskoj povijesti, uključujući period komunizma, slobodno vrijeme do večere

20.00: Zajednička večera u restoranu Kodra (Lagjia 11 Janari Rruga Zejtareve)

Smještaj: Hotel Lulishte (Rruga Rauf Fico) i Hotel Bleta (Rruga Rauf Fico), <http://hotel-bleta.gjirokaster.hotels-al.com/en/>

Nedjelja, 29.09.2019.:

7.30: Vožnja ujutro natrag u Tiranu

12.00/13.00: Dolazak na aerodrom u Tirani i nakon toga u centar Tirane

5. Praktične informacije

Dolazak u Tiranu je predviđen za nedjelju, 22.09.2019., a odlazak iz Tirane za subotu, 28.09.2019. ili nedjelju, 29.09.2019. za one koji će sudjeovati u fakultativnom programu posjete Gjirokastru. Neformalna večera dobrodošlice će se održati u hotelu Tirana International on 22.09. u 20h, a službeni program počinje 23.09. u 9h na istom mjestu.

Organizator će u vremenu trajanja programa pokriti troškove smještaja, obroka, prevodilačkih usluga i prevoza tokom studijskog putovanja i radionice.

Organizator će za učesnike s područja Zapadnog Balkana, nakon programa, isplatiti naknadu troškova prevoza u visini najjeftinijih putnih troškova, do maksimalnog izosa od 230€, na osnovu predočene karte/računa. Za učesnike koji dolaze iz Zapadne/Centralne Evrope, očekuje se da troškove njihovog putovanja snose institucije iz kojih dolaze. Ukoliko institucija ne može da preuzme ove troškove, po zahtjevu će se za putovanje isplatiti naknada ne viša od 300€.

Organizator je predvidio smještaj učesnika u hotelu Tirana International u Tirani u dvokrevetnim ili jednokrevetnim sobama (osim za učesnike koji žive u Tirani) i jedno noćenje (s 28. na 29. septembra) u Gjirokastru, za one koji će sudjelovati u fakultativnom programu.

Radni jezici: engleski i bosanski/hrvatski/srpski/crnogorski, uz simultani ili konsekutivni prijevod. Neke prezentacije će se možda održati na albanskom, ali će biti prevedene na engleski i na BHS.

Kotizacija za učesnike sa Zapadnog Balkana je 40€ po osobi, a 80€ za učesnike iz Zapadne/Centralne Evrope; kotizacija se plaća tokom programa ili putem bankovnog računa prije početka programa. Učesnici koji sudjeluju u dodatnom putovanju u Gjirokastru plaćaju dodatnu kotizaciju od 40 €.

Za sva pitanja molimo vas da kontaktirate *Memory Lab* – organizacijski tim slanjem maila na memorylab2018.2020@gmail.com